

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ**

ЩЕРБАТА МАРИНА ЮРІЇВНА

УДК 330.101.8:330.837 1

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ МЕХАНІЗМИ УПРАВЛІННЯ
ОБОРОТНИМ КАПІТАЛОМ МОЛОКОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ**

08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Одеса – 2014

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Міжнародному гуманітарному університеті Міністерства освіти і науки України

Науковий керівник: доктор економічних наук, доцент
Гришова Інна Юріївна
Одеська національна академія харчових технологій,
завідувач кафедри економічної теорії та фінансово-
економічної безпеки.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, доцент
Бурова Тетяна Андріївна,
Миколаївський національний університет
імені В.О. Сухомлинського, завідувач кафедри
обліку та фінансів;

доктор економічних наук, доцент
Місюк Микола Васильович,
Подільський державний аграрно-технічний
університет, доцент кафедри економіки підприємств
і соціально-трудових відносин.

Захист відбудеться «26» листопада 2014 року о 12:30 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.088.04. в Одеській національній академії харчових технологій за адресою: 65039, м. Одеса, вул. Канатна, 112, конференц-зала.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Одеської національної академії харчових технологій за адресою: 65039, м. Одеса, вул. Канатна, 112.

Автореферат розісланий «24» жовтня 2014 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради І.С. Кайтанський

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Актуальність дослідження нових підходів до перетворення системи забезпечення молокопереробних підприємств оборотним капіталом зумовлена неоднозначним та складним трансформаційним характером посткризової економіки агропродовольчої сфери України, що диктує нестабільні та динамічні умови функціонування підприємницької ланки в середовищі постійного існування загроз економічній діяльності підприємств. Вітчизняні молокопереробні підприємства, характеризуються складним технологічним циклом, значними масштабами господарської діяльності та формують фундамент агропродовольчої сфери. Проте, на відміну від тенденцій розвитку економіки світу, переважній більшості сучасних вітчизняних молокопереробних підприємств притаманні слабкі ринкові позиції, нераціональне використання виробничих потужностей, висока сезонність виробництва, втрата сировинних баз, застарілість виробничої технології та технічного складу та нестійкий фінансовий стан, в зв'язку із чим виникає нагальна потреба в удосконаленні організаційно-економічних механізмів управління оборотним капіталом молокопереробних підприємств. Більшість молокопереробних підприємств нині не досягають високого рівня доходності своєї діяльності саме через нестачу оборотного капіталу, стихійне вкладання оборотного капіталу в активи, розбалансованість руху грошових і матеріальних потоків оборотних активів і нераціональне використання сформованої сукупності майнових і фінансових ресурсів. Внаслідок цього відбувається згортання виробництва і споживання молочної продукції, яка цілеспрямовано витісняється конкурентами з інших країн з вітчизняного і потенційних зовнішніх ринків, а галузь не забезпечує надходжень до державного бюджету.

Оборотний капітал бере безпосередню участь у формуванні і спрямуванні інвестиційних потоків в оборотні активи молокопереробних підприємств, визначає ефективність функціонування операційної та комерційної діяльності, впливає на фінансову захищеність та формує ринкову вартість бізнесу. Все це обумовлює актуальність наукових досліджень у напрямку концептуальних основ формування та використання оборотного капіталу молокопереробних підприємств та нового вирішення наукового завдання щодо удосконалення організаційно-економічних механізмів управління оборотного капіталу молокопереробних підприємств.

Теоретичним дослідженням з питань управління оборотним капіталом підприємств і організацій, у тому числі молокопереробних, присвячено багато наукових праць таких відомих економістів: В.Г. Андрійчука, І.О. Бланка, Т.А. Бурової, І.Ю. Гришової, М.Я. Дем'яненко, О.А. Красноручького, В.В. Кужеля, В.В. Лагодієнка, Ю.О. Лупенка, М.Й. Маліка, Л.О. Мармуль, О.В. Митяй, М.В. Місюка, Б.Й. Пасхавера, М.П. Сахацького, І.Н. Топіхи, А.В. Чупіса, І.Б. Хоми, Т.С. Шабатури та ін. Проте, віддаючи належне фундаментальності та важливості їх наукового доробку, теоретико-методичні засади управління оборотним капіталом молокопереробних підприємств, як чиннику ефективного розвитку їх економічного потенціалу, проблеми впливу забезпеченості

оборотним капіталом молокопереробних підприємств на результати їх діяльності у стратегічній перспективі, забезпечення якості молочної продукції та зниження сезонності виробництва молокопродуктів досліджені недостатньо. Тому, виникає необхідність поглиблення та конкретизації теоретичних, методичних та прикладних положень щодо вирішення даного наукового і практичного завдання, що зумовило вибір теми дисертаційної роботи, визначило її значимість, практичну цільову спрямованість і логічно-структурну побудову.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана в рамках науково-дослідних робіт факультету економіки і менеджменту Міжнародного гуманітарного університету за темою «Тенденції становлення і розвитку соціогуманітарної сфери в Україні» (номер державної реєстрації 0110U000678, 2011-2014р.). В рамках вказаних тем особистий внесок дисертанта полягає в розробці механізмів управління оборотним капіталом молокопереробних підприємств.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є обґрунтування теоретико-методичних засад і розробка практичних рекомендацій з формування організаційно-економічних механізмів управління оборотним капіталом молокопереробних підприємств.

Для досягнення поставленої мети були поставлені і вирішені наступні завдання:

- дослідити теоретичні аспекти теми, уточнити економічну сутність, склад і наукову класифікацію оборотного капіталу молокопереробних підприємств;
- розробити систему управління оборотним капіталом молокопереробних підприємств, що забезпечить нарощення економічного потенціалу підприємств та максимізацію їх ринкової вартості;
- запропонувати управлінські інструменти нарощення ефективності використання оборотного капіталу молокопереробних підприємств;
- удосконалити методичні засади оцінки ефективності використання оборотного капіталу молокопереробних підприємств;
- розробити систему моніторингу оборотних активів молокопереробних підприємств у процесі виробництва;
- сформуванати методичні підходи до визначення особливостей обороту капіталу молокопереробних підприємств;
- обґрунтувати рекомендації з формування кредитної політики молокопереробних підприємств по відношенню до покупців;
- розробити механізми та інструменти ідентифікації специфічних ризиків операційної діяльності молокопереробних підприємств.

Об'єктом дослідження є процеси управління оборотним капіталом молокопереробних підприємств.

Предметом дослідження є теоретико-методичні та прикладні аспекти формування організаційно-економічних механізмів управління оборотним капіталом молокопереробних підприємств.

Методи дослідження. Теоретичною та методологічною основою наукового дослідження стали базові положення економічної теорії та економіки підприємств, наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів з проблем теорії й практики управління оборотним капіталом.

При написанні дисертаційної роботи використовувалися наступні наукові методи та прийоми: абстрактно-логічний та діалектичний (при конкретизації й поглибленні теоретичних положень та обґрунтуванні висновків); розрахунково-конструктивний, потоковий, балансовий та порівняльний, SWOT-аналіз (при дослідженні та аналізі динаміки забезпеченості молокопереробних підприємств оборотним капіталом); монографічний (при дослідженні особливостей формування та використання оборотного капіталу молокопереробних підприємств).

Інформаційну базу дослідження становили закони та нормативні акти України, наукові та аналітичні роботи за проблематикою дослідження, статистичні та аналітичні матеріали Державної служби статистики України, річні звіти молокопереробних підприємств, особисті розрахунки автора. Обробка даних здійснювалася за допомогою сучасних інформаційних технологій.

Наукова новизна одержаних результатів дисертаційного дослідження полягає в обґрунтуванні теоретико-методичних засад та розробці практичних рекомендацій з формування організаційно-економічних механізмів управління оборотним капіталом молокопереробних підприємств. Наукова новизна найважливіших результатів дослідження полягає у наступному:

вперше:

- розроблено систему управління оборотним капіталом молокопереробних підприємств, яка представляє собою сукупність структурних елементів (організаційно-економічні механізми, нормативно-правове забезпечення, методи управління та система фінансових інструментів), завдяки яким досягається оптимальне управління оборотними активами в матеріальній та фінансовій формі за сферами їх функціонування (виробництво та обіг) в процесі нарощення економічного потенціалу підприємств та максимізації їх ринкової вартості;

удосконалено:

- методичні засади оцінки ефективності використання оборотного капіталу молокопереробних підприємств, а саме: визначено систему пріоритетних показників ефективності використання оборотного капіталу і доповнено її коефіцієнтом інфляції, що дозволяє об'єктивно обрахувати розмір нормативу виробничих запасів і норму запасу, як підґрунтя для обрахування нормативних значень на майбутні періоди;

- систему моніторингу оборотних активів молокопереробних підприємств у процесі виробництва, що спрямована на підвищення ефективності використання оборотного капіталу, шляхом ранжування його елементів за значимістю відповідно до потреби технологічного та операційного процесу;

– методичні підходи до визначення особливостей обороту капіталу молокопереробних підприємств, що дозволяють виявити його вплив на фінансову захищеність підприємств та адаптувати методи управлінських рішень щодо основних тенденцій розвитку галузі;

дістали подальший розвиток:

– теоретичні засади дослідження явища обороту капіталу у молокопереробних підприємствах, а саме: уточнено економічну сутність, склад і наукову класифікацію оборотного капіталу молокопереробних підприємств;

– управлінські інструменти нарощення ефективності використання оборотного капіталу молокопереробних підприємств за допомогою оптимізації структури джерел формування оборотних активів на основі їх поелементного нормування;

– рекомендації з формування кредитної політики молокопереробних підприємств по відношенню до покупців як на пряму підвищення ефективності використання оборотного капіталу, що ґрунтується на оптимальному балансі інструментів консервативного і агресивного підходів і дозволяє підвищити рентабельність оборотного капіталу та ефективність його використання;

– інструменти ідентифікації специфічних ризиків операційної діяльності молокопереробних підприємств та система внутрішніх механізмів їх нейтралізації на кожній стадії обороту у процесі виробничого та фінансового циклу підприємства.

Практичне значення отриманих результатів полягає в розробці науково обґрунтованих та методично завершених рекомендацій, які можуть бути використані в діяльності молокопереробних підприємств при стратегічному плануванні діяльності, в діяльності органів влади різних рівнів при розробці галузевих й регіональних стратегічних планів і програм соціально-економічного розвитку. Впровадження пропозицій і рекомендацій щодо удосконалення процесу формування оборотних активів і джерел їх утворення сприятимуть раціональній їх організації при мінімальній сумі власного оборотного капіталу.

Результати дослідження, висновки та рекомендації, що містяться у дисертаційній роботі, схвалені та використовуються у практичній діяльності: Департаменту агропромислового розвитку Одеської обласної державної адміністрації, ТОВ «Білоцерковський молочний комбінат» Київської області (довідка №23/1 від 27.03.2014).

Науково-методичні положення дисертації впроваджені в навчальному процесі Міжнародного гуманітарного університету м. Одеси при викладанні студентам IV – V курсів спеціальності «Менеджмент організації», «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності», «Міжнародні економічні відносини» дисциплін «Економічна теорія» і «Економіка підприємств» та включено до Аналітичної записки Сімнадцятої Міжнародної наукової конференції «Кластери у розвитку світової і української економіки» (акт впровадження № 126.24/2145 від 14.10.2013).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійно виконаним науковим дослідженням. Всі висновки та рекомендації, що виносяться на захист, отримані автором особисто. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертації використані лише ті положення, що є результатом особистих досліджень здобувача.

Апробація результатів дослідження. Принципові положення та результати виконаного наукового дослідження були оприлюднені та обговорені на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях: збірник наукових докладів «Перспективи розвитку науки» (Польща, м. Гданськ, 2012р.); IX Міжнародній науково-практичній конференції молодих вчених, аспірантів і студентів «Актуальні проблеми фінансової системи України», (Україна, м. Черкаси, 2012 р.); II Міжнародній науковій конференції «Науковий розвиток в європейських країнах: нові концепції та сучасні рішення» (Германія, м. Штудгард, 2013р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Наука та суспільство» (Великобританія, м. Лондон, 2013р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Економічний розвиток: теорія, методологія, управління», (Угорщина, м. Будапешт - Іспанія, м. Валенсія - Україна, м. Київ, 2013 р.); IV Міжнародній науковій конференції викладачів, аспірантів та студентів «Маркетинг на міжнародних ринках товарів та послуг: глобальні аспекти», (Словаччина, м. Попрад, 2013р.); III Міжнародній конференції «Стратегічне планування розвитку міст», (Росія, м. Тольятті, 2013р.); III Міжнародній конференції «Інноваційний розвиток національних економік в умовах глобалізації», (Україна, м. Умань, 2013р.); X Міжнародній науково-практичній конференції молодих вчених «Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті: національна ідентичність та тенденції глобалізації», (Україна, м. Тернопіль, 2013р.); Міжнародній науковій конференції «Актуальні проблеми інтеграції економічних інтересів Росії та України» (Росія, м. Тольятті – Україна, м. Київ – Україна, м. Одеса, 2014 р.), де отримали схвальну оцінку.

Наукові публікації. Основні положення та результати наукових досліджень знайшли відображення у 17 наукових працях, з них 6 статей у фахових виданнях України, 2 – у наукових періодичних виданнях інших держав, 9 – у матеріалах і тезах конференцій. загальний обсяг публікацій складає 3,64 д.а., 2,55 д.а. з яких належить особисто автору.

Структура і зміст дисертації. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел з найменувань і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 170 сторінки, в тому числі 17 таблиць на 13 сторінках, 9 рисунків на 7 сторінках, додатків і списку використаних джерел з 162 найменувань на 18 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У першому розділі «Теоретичні засади управління оборотним капіталом молокопереробних підприємств» досліджено: економічну сутність і наукові контури формування оборотного капіталу молокопереробних підприємств; організаційно-економічні засади управління оборотним капіталом

молокопереробних підприємств; наукові підходи до класифікації та формування структури оборотного капіталу молокопереробних підприємств.

В дисертаційній роботі використовується термін «оборотний капітал» як елемент капіталу молокопереробного підприємства у різній формі (грошовій та матеріальній), що інвестована в оборотні активи і, відповідно, загальний обсяг оборотного капіталу та оборотних активів сумарно адекватні та незв'язані щодо структури джерел їх фінансування. Доведено, що дефініцію «оборотний капітал» слід розуміти як незалежну автономну економічну категорію, яка характеризує виразну економічну природу через процес інвестування в оборотні активи. Досліджено, що оборотні активи як майнові цінності, що належать конкретному молокопереробному підприємству виступають в ролі економічного ресурсу, який має бути авансовано в операційний процес молокопереробного підприємства, тоді як оборотний капітал – це джерело фінансування оборотних активів та економічний ресурс, накопичений в наслідку попередньої діяльності молокопереробного підприємства. Таким чином, інвестування оборотного капіталу в фінансовій формі є фінансовим посередником в процесі формування реальних елементів оборотних активів і надалі аналізуватиметься як «оборотні кошти».

Структура оборотного капіталу молокопереробних підприємств формується під впливом основних концепцій оптимізації структури капіталу, які певним чином характеризують рівень залучених ресурсів оборотного капіталу, рівень економічної захищеності та можливості підвищення рентабельності власного капіталу молокопереробних підприємств за рахунок інвестованих ресурсів.

Обґрунтовано, що процес управління оборотним капіталом підприємства містить такі основні етапи (рис. 1).

Організаційно-економічний механізм формування та використання оборотного капіталу являє собою комплекс організаційних заходів (правових, виробничих та соціальних) і заходів економічного характеру зовнішньої і внутрішньої дії, які в процесі взаємодії і взаємозв'язку здійснюють активний вплив на економічний інтерес суб'єктів господарської діяльності з метою підвищення ефективності аграрного виробництва.

Встановлено, що основним функціональним призначенням організаційно-економічних механізмів управління оборотним капіталом молокопереробних підприємств є: формування достатнього обсягу економічних ресурсів для безперервної діяльності підприємства з урахуванням середньозваженої вартості джерел за критерієм оптимальності співвідношення власних та залучених ресурсів, які формуються на короткостроковій та довгостроковій основі; ефективне їх спрямування в оборотні активи, що повинне забезпечувати раціональну їх структуру, оптимальне розміщення між сферами виробництва та обігу, певний рівень ліквідності та синхронізацію матеріальних та фінансових потоків у часі, мінімізацію ризиків комерційної, виробничої та фінансової діяльності; підтримка високого рівня фінансової стійкості та платоспроможності та нейтралізація негативних економічних факторів зовнішнього середовища; забезпечення стійких інтеграційних міжгалузевих

зв'язків між товаровиробниками, фермерами, переробними підприємства, збутовими організаціями та іншими суб'єктами товарних та фінансових ринків; забезпечення нарощення ринкової вартості бізнесу та отримання високого рівня доходності при певному рівні ризиків.

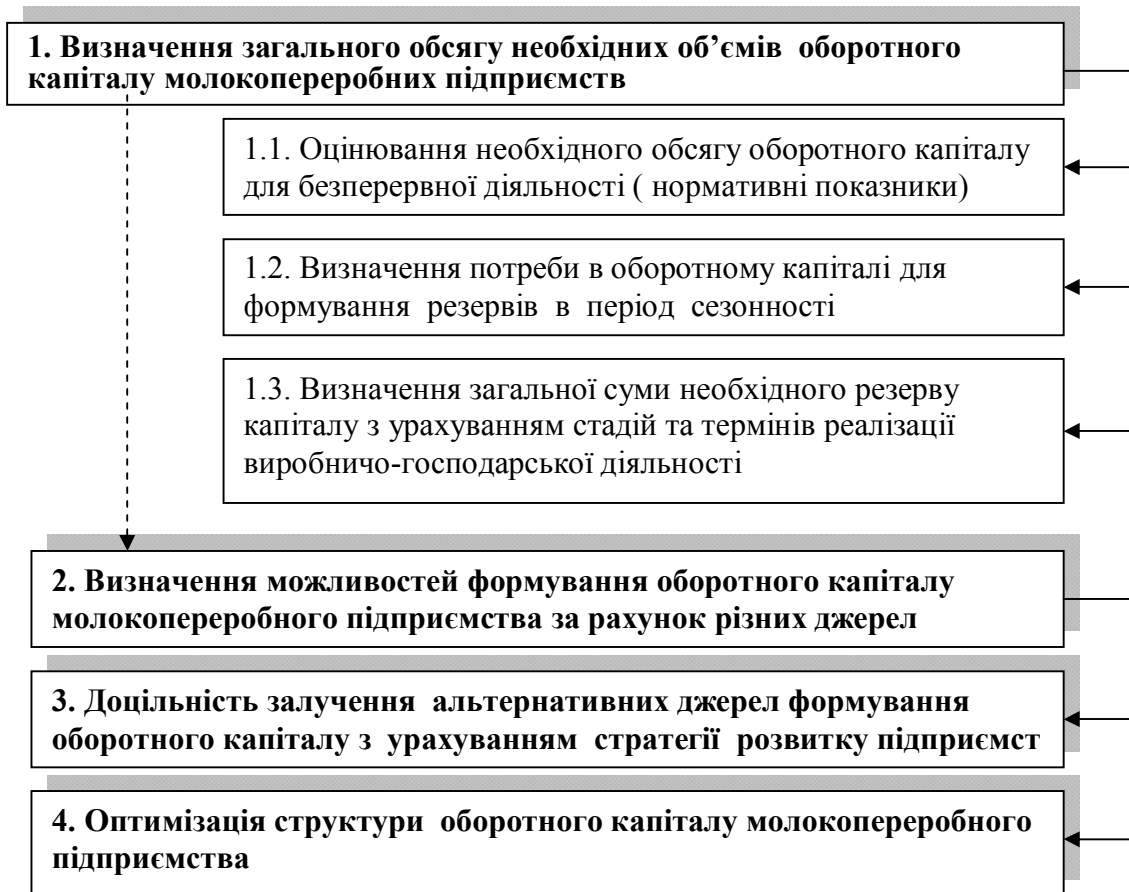

Рис. 1. Етапи циклу управління оборотним капіталом молокопереробних підприємств

Основною метою формування організаційно-економічних механізмів формування та використання оборотного капіталу є нарощення ринкової вартості бізнесу, забезпечення стабільного розвитку та фінансової платоспроможності, а підвищення ефективності функціонування оборотного капіталу за окремими сферами функціонування оборотного капіталу: сфери виробництва та сфери обігу шляхом оптимізації та синхронізації інвестиційних потоків молокопереробного підприємства. Організаційно-економічний механізм включає в себе економічні та технічні елементи, що пов'язане з специфікою виробничого процесу (рис. 2).

В прогнозах очікуваної доходності від розміщення оборотного капіталу в оборотних активах повинна враховуватись втрата частини майбутньої вартості під впливом інфляційних процесів, яким підвладні грошові активи, фінансові активи та дебіторська заборгованість а також вимоги щодо диверсифікації напрямів та форм використання інвестиційних потоків. Доведено, що понад нормативно сформовані обсяги оборотних активів не лише не генерують

прибуток, а й потребують додаткових витрат по їх зберіганню, що на молокопереробних підприємствах пов'язане з температурними режимами, терміном реалізації і зберігання, втратам внаслідок природного убування та іншими особливостями, а також вимагають додаткових джерел їх фінансування.

Обґрунтовано, що проходження кожної стадії обороту вартості оборотних активів супроводжується притаманним їм рівнем ризику і чим інтенсивніше рухаються інвестиційні потоки в процесі обороту вартості, тим більше фінансових ризиків вони генерують. Забезпечення мінімізації комерційних та фінансових ризиків, ефективного співвідношення джерел формування оборотного капіталу, результативних форм зовнішнього страхування, лімітування і розподілу ризиків між контрагентами, позбавлення окремих ризиків досягається в процесі розробки політики управління оборотним капіталом та певним чином залежить від менталітету власників та економічного потенціалу підприємства щодо мінімізації деструктивних чинників. Встановлено, що забезпечення постійної фінансової рівноваги і стабільності розвитку, що досягається побудовою раціональної структури джерел формування оборотних активів, забезпеченням їх синхронності, рівномірності надходження, що в кінцевому визначає стабільність фінансової архітектури аграрної сфери.

Рис. 2. Елементи організаційно-економічного механізму формування та використання оборотного капіталу молокопереробних підприємств

Дослідження показали, що зростання виробничих та комерційних ризиків, різке падіння поголів'я корів, зменшення сировинних баз, вимоги світових ринків щодо якості та сертифікації молочної продукції, продовольча захищеність країни тощо призводить до укріплення взаємодоповнення сільського господарства і галузей промислово-збутової сфери в технологічно замкнутому процесі відтворення продовольчих товарів. У таких умовах в аграрній сфері зростає роль міжгалузевої інтеграції, яка потребує удосконалення чинних організаційно-економічних механізмів в управлінні оборотним капіталом молокопереробних підприємств на основі стратегічного планування для впорядкування функціонування різних суб'єктів власності аграрної сфери.

У другому розділі «**Методичні засади управління оборотним капіталом молокопереробних підприємств**» визначено особливості функціонування оборотного капіталу молокопереробних підприємств, досліджено стан забезпеченості молокопереробних підприємств оборотним капіталом, обґрунтовано методичні засади оцінки ефективності використання оборотного капіталу молокопереробних підприємств.

Детальне дослідження здійснювалося на матеріалах молокопереробних підприємств Одеської області. Аналітичне дослідження показало, що розвиток операційної діяльності молокопереробних підприємств протягом останніх років супроводжувався низкою суперечливих тенденцій, які найгостріше проявились саме в напрямку формування та ефективного використання оборотного капіталу. Встановлено, що відновилося падіння обсягів промислового виробництва, яке склало 1,9 %. В Одеській області помітно скоротилось виробництво у харчовій промисловості (на 3,1 %.) З огляду на те, що основу економіки Одеської області складають підприємства переробної та харчової промисловості аграрного сектору, головною проблемою розвитку регіону є зниження попиту на товари цих галузей на зовнішніх ринках, внаслідок чого і відбулось падіння обсягів агропромислового виробництва. Ця тенденція характерна для всієї національної економіки.

Проведений аналіз розвитку молокопереробних підприємств свідчить про низький рівень поточної конкурентоспроможності суб'єктів галузі при високому конкурентному та економічному потенціалі. За даних ринкових умов виробники молокопродуктів можуть бути конкурентоспроможними за умови ефективного використання оборотного капіталу, наявності сучасних економічних технологій, якості молочної продукції, що відповідає світовим стандартам та ефективній маркетинговій підтримки.

Встановлено, що діяльність молокопереробних підприємств, та відповідно, процес формування оборотного капіталу різниться значною нерівномірністю в силу природної сезонності виробництва сировини та постачання молока на переробку. Сезонність виробництва молока та не рівномірність його постачання головним чином впливає на тривалість обороту оборотного капіталу, зумовлює неритмічність випуску продукції, необхідність у грошових ресурсах, визначає завантаженість виробничих потужностей а, відповідно, і витрати та собівартість молочної продукції. Коефіцієнт сезонності

постачання молока в Україні протягом останніх років дорівнював 2,0, тоді як більшість розвинених країн мають цей показник на рівні 1,2-1,3, тобто, на даних переробних підприємствах протягом року молоко постачається рівномірно. Спостерігається не виважений підхід до фінансування активів підприємства, що провокує дисбаланс фінансового забезпечення за сферами функціонування оборотного капіталу, що підтверджують дані (табл.1).

Таблиця 1

**Спрямування оборотного капіталу молокопереробних підприємств
Півдня України за сферами функціонування, %**

Рік	Співвідношення ресурсних елементів в структурі балансу:		Ресурсний потенціал у формі:			Оборотні активи:	
	необоротні	оборотні	нематеріаль- ній	матеріальній	фінансовій	в сфері виробницт- ва	в сфері обігу
2007	53,02	46,98	2,35	5,67	91,98	31,80	68,20
2008	42,76	57,24	3,35	31,22	65,43	33,92	66,08
2009	34,7	65,0	1,49	72,77	25,75	37,29	62,71
2010	39,8	60,1	2,71	67,75	29,54	37,09	62,91
2011	42,1	57,9	2,21	63,69	34,10	27,09	72,91
2012	49,33	50,67	1,05	73,85	25,10	32,19	67,81
2013	48,67	51,33	1,00	74,00	25,00	34,17	65,83

В 2007-2013рр. відбулося фактичне згортання операційної діяльності молокопереробних підприємств Півдня України, в цей час в активи в матеріальній формі інвестовано лише 31,22% та 5,67% загального обсягу фінансових ресурсів, лівова частина яких знаходиться в фінансовій формі та переважно представлені дебіторською заборгованістю.

Недостатнє забезпечення оборотним капіталом молокопереробних підприємств примушує посилити концентрацію економічних ресурсів на пріоритетних напрямках, зокрема в молочній галузі. Розроблено пропозиції з удосконалення міжгалузевих відносин та забезпечення однакових економічних умов для всіх партнерів ринку з метою одержання виробниками молока прибутковості на середньоринковому рівні економіки України і недопущення перетікання оборотного капіталу до окремих галузей економіки.

Дослідження показали, що головним завданням маркетингової діяльності організацій є підвищення конкурентоспроможності агропродовольчої продукції, а засобом цього є ріст ефективності виробництва через зростання продуктивності використання ресурсів та зменшення витрат на виробництво продукції.

Реформування державної підтримки аграрних товаровиробників та молокопереробних підприємств, через класифікацію напрямів підтримки у відповідності з вимогами СОТ та оптимізації кількості бюджетних програм, з одночасним покращенням рівня їх економічного обґрунтування та контролю, допоможе створити сприятливі умови для виробництва та переробки молока й молочної продукції щодо формування власного потенціалу оборотного капіталу

та сталого розвитку молокопереробних підприємств та в подальшому покращити механізми залучення альтернативних джерел фінансування розвитку пріоритетних напрямів молочної галузі.

Обґрунтовано, що формування оборотного капіталу, його інтенсифікація та ефективність використання в найбільш перспективних проектах в агропромисловій сфері характеризується досить високим ступенем затратної складової і є ефективною лише за наявності дієвої державної підтримки.

Встановлено, що сьогодні через систему державних безповоротних дотацій агросфера використовується як транзитна ланка для фінансування недоліків в промисловості, енергетиці, банківській сфері, при цьому не вирішуються системні проблеми аграрного сектору та створюється підґрунтя для корупції. Необхідні нові механізми державного фінансового забезпечення та гарантування підтримку сталого розвитку.

Результати досліджень показують, що на молокопереробних підприємствах Одеської області та Півдня України є значні резерви забезпечення конкурентоспроможності продукції, пов'язані з реалізацією організаційно-технічних чинників, водночас на основі:

- прискорення переходу від створення окремих видів молочної продукції до виробництва та її реалізації, комплексного постачання сировини на підприємства, підвищення до оптимальних величин одиничної потужності ряду виробів, доведення рівня можливості і якості продукції до рівня світових стандартів – за рахунок впровадження нових технологій;

- значного зниження матеріало-, енерго- і трудомісткості продукції – через ряд організаційно-технічних заходів, удосконалення якісних характеристик продукції;

- підвищення рівня якості продукції за рахунок удосконалення нової техніки, що забезпечує ефективну реалізацію продукції;

- поліпшення екологічних характеристик продукції, які забезпечують постачання якісної продукції для суспільства, – шляхом активізації науково-дослідної роботи;

- максимальної пристосованості продукції до сезонних умов, вимог споживачів – за допомогою вивчення сезонних умов і вимог потенційних споживачів.

У третьому розділі **«Формування організаційно-економічних механізмів та інструментів управління оборотним капіталом молокопереробних підприємств»** обґрунтовано рекомендації з удосконалення методичних підходів до управління ефективністю використання оборотного капіталу молокопереробних підприємств, запропоновано інструменти нормування оборотного капіталу молокопереробних підприємств, розроблено механізми подолання економічних ризиків в системі управління оборотним капіталом молокопереробних підприємств.

В результаті дослідження встановлено, що суттєвою проблемою для молокопереробних підприємств є зниження ефективності їх операційної діяльності за рахунок агресивних підходів до формування оборотних активів через неповне використання потужностей. Низька економічна ефективність

молочного виробництва, невисока якість молока через відсутність високотехнологічних доїльних залів, дефіцит високопродуктивних корів обумовлюють більше інвестиційне навантаження на молочну галузь, потребу в додаткових обсягах оборотного капіталу та альтернативних джерелах формування фінансових ресурсів. Проте, ключовим елементом привабливості молочної галузі є можливість отримання постійного грошового потоку від реалізації молока та молокопродуктів та вихід на світові ринки при підвищенні конкурентоспроможності галузі.

Ефективність формування та використання оборотного капіталу безпосередньо залежить від економічно стабільних взаємовідносин із виробниками сировини та інтеграційними міжгалузевими зв'язками. Опосередкований вплив вертикальної інтеграції на ефективність спрямування оборотного капіталу в активи молокопереробних підприємств виражається у центральному стимулі та доцільності такого об'єднання через потенціал скорочення витрат та відповідно росту доходності, ефекту масштабу через розподілення постійних витрат на зростаючі обсяги виробленої продукції, та економії на вторинному використанні відходів, поєднанні декількох видів діяльності в процесі їх диверсифікації та застосування однакових технологій одночасно в кількох процесах. Доведено, що нарощення масштабів діяльності молокопереробного підприємства та об'єднання декількох суб'єктів галузі в один технологічний ланцюг, викликає ускладнення використання всіх інструментів та важелів управління та росту транзакційних витрат. Відмова від вузької спеціалізації та розподілу праці за цією ознакою знижує ефективність операційної діяльності та відповідно ефективність використання оборотного капіталу.

Дослідженням встановлено, що в сучасних умовах молокопереробні підприємства самостійно вирішують проблему залучення та використання оборотного капіталу як інвестиційного ресурсу, проте, як було виявлено, додаткове нарощення оборотних активів має певні економічні обмеження. Нарощення оборотного капіталу доцільне за умови активізації маркетингу та нарощення обсягів реалізації продукції та, відповідно, отриманням прибутку. Аналітично обґрунтовано, що лише в процесі нормування кожного елементу оборотних активів досягається оптимальний рівень оборотного капіталу та максимізується прибуток, проте в подальшому невиправдане нарощення оборотного капіталу призводить до надмірного вивільнення активів, надмірній ліквідності, додатковим витратам по їх обслуговуванню, що в кінцевому випадку негативно відображається на фінансовому стані підприємств та потенціалі їх подальшого розвитку.

Обґрунтовано доцільність визначення величини загального нормативу оборотних активів, базуючись на підході, що передбачає розрахунок нормативу кожного елементу оборотних активів. Розрахований загальний нормативний обсяг оборотних активів визначає оптимальну потребу підприємства в оборотному капіталі, яку необхідно забезпечувати за рахунок власних джерел його формування. Недостатній обсяг джерел формування власного оборотного капіталу для фінансування оптимальної потреби оборотних активів необхідно

покривати за рахунок залучених джерел, в якості яких виступають короткострокові кредити банків.

Стратегічне планування в молокопереробній галузі повинне розв'язувати економічні проблеми формування та ефективного використання оборотного капіталу, вирішувати проблеми сировинних зон та фінансового забезпечення, сприяти нарощенню економічного потенціалу та ринковій вартості активів. Обґрунтовано, що стратегія повинна в першу чергу віддзеркалювати етапи досягнення цільових показників операційної та інвестиційної діяльності молокопереробного підприємства, враховувати сильні її сторони, зокрема це потенціал використання можливостей та переваг в конкурентній боротьбі, урахування кон'юнктури міжнародних ринків тощо.

У процесі дослідження сформовано схему реалізації потенціалу молокопереробних підприємств у контексті управління оборотним капіталом, яку покладено у основу концепції системи управління оборотним капіталом (рис. 3).

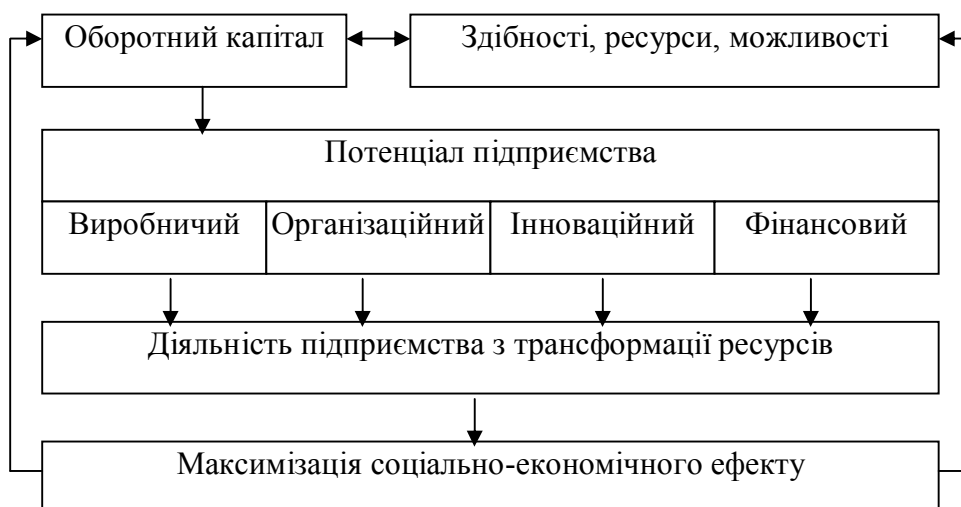

Рис. 3. Схема реалізації потенціалу молокопереробного підприємства в контексті управління оборотним капіталом

Конкретизація стратегічного управління оборотним капіталом молокопереробного підприємства передбачає формування системи методичного інструментарію та цільових показників з метою подальшого аналізу ефективності використання оборотних активів та їх постійного моніторингу. Моніторинг процесів функціонування оборотного капіталу сприятиме забезпеченню оптимального розміщення оборотного капіталу між сферами виробництва та обігу та нарощенню масштабів діяльності підприємств молокопереробної галузі, фінансову рівновагу та безпеку, платоспроможність між суб'єктами в галузі на сучасному етапі та в перспективному періоді.

Відзначено, що реалізація механізмів управління оборотним капіталом молокопереробних підприємств стикається з певним рівнем ризику комерційних та фінансових операцій, що повинно акцентувати увагу фінансової служби на формуванні та реалізації системи фінансової захищеності та бути

одним з пріоритетних напрямів розробки та реалізації її стратегії на кожному етапі досягнення планової доходності. Визначено провідне місце оборотного капіталу у функціонуванні системи економічної захищеності молокопереробних підприємств, яка базується на показниках фінансово-економічної діяльності підприємства.

Виокремлено найсуттєвіші напрями формування та реалізації економічної захищеності молокопереробних підприємств в ринкових умовах сьогодення: виявлення пріоритетних стратегічних напрямів підприємства; встановлення загроз стратегічним напрямам та ідентифікація ризиків, що перешкоджають їх реалізації; розробка та впровадження заходів щодо зниження ризиків та заходів щодо запобігання подальшій появі загроз.

Зміст економічної захищеності молокопереробного підприємства насамперед досягається за рахунок вирішення пріоритетних задач управління оборотним капіталом: інноваційний рівень фінансової діяльності підприємства, нарощення рівня рентабельності власного капіталу, економічна сталість господарської діяльності підприємства, неодмінний розмір оборотних активів, що в процесі господарської діяльності молокопереробного підприємства вимагають фінансового забезпечення та захисту, максимізація ринкової вартості підприємства, тощо. Вони є пріоритетами в системі захисту підприємства, оскільки їх раціональна реалізація при оптимальному співвідношенні рівня доходності та ризику, встановлює ефективність господарської діяльності молокопереробного підприємства.

Система економічної захищеності підприємства істотно залежить від забезпеченості та достатності оборотного капіталу на протязі кожної стадії життєвого розвитку молокопереробного підприємства, потенціалу реалізації його резервів та конкурентних можливостей, які продукують комерційні та фінансові ризики та потребують захисту від негативних наслідків.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі здійснено теоретичне узагальнення і запропоноване нове вирішення важливої наукової і практичної проблеми формування організаційно-економічних механізмів управління оборотним капіталом молокопереробних підприємств. Отримані наукові результати дають можливість зробити наступні висновки теоретичного, методичного та прикладного характеру:

1. Вирішення багатьох економічних питань функціонування економіки агропродовольчої сфери України посилює увагу до дефініції «оборотний капітал», розкриття його економічної суті як з боку молокопереробних підприємств, так і з боку держави. Трансформації ринкової економіки й орієнтація на міжнародні стандарти потребують перегляду деяких застарілих підходів щодо управління оборотним капіталом з урахуванням переходу молокопереробних підприємств на інноваційну модель розвитку, що також відповідають змінам зовнішнього середовища функціонування молокопереробних підприємств.

2. Визначення економічної суті оборотних активів із позицій закріплення за підприємством, як його ресурсного елемента, забезпечує можливість об'єктивного аналізу їх стану, раціонального формування та використання. Важлива суттєва характеристика оборотних активів – здатність виробляти продукцію – реалізується за умови їх використання в операційному циклі разом з іншими економічними ресурсами підприємств, зокрема, трудовими. Оборотні активи як економічні ресурси мають потенційну можливість створювати додатковий продукт, генерувати прибуток за умови ефективного їх використання та оптимальної структури.

3. В процесі управління формуванням і фінансуванням оборотних активів важливими характеристиками є їх вартість, ліквідність, фактор часу та ризику, їх урахування при виборі джерел формування оборотного капіталу та в процесі інвестування в оборотні активи молокопереробних підприємств дозволяють підтримувати фінансову рівновагу, гарантувати фінансово-економічну безпеку діяльності підприємств, мінімізувати комерційні ризики інноваційного розвитку молокопереробних підприємств.

4. Розроблено систему управління оборотним капіталом молокопереробних підприємств, яка представляє собою сукупність структурних елементів (організаційно-економічний механізм, нормативно-правове забезпечення, методи управління та система фінансових інструментів), завдяки яким досягається оптимальне управління оборотними активами в матеріальній та фінансовій формі за сферами їх функціонування (виробнича та сфера обігу) в процесі нарощення економічного потенціалу підприємства та максимізації його ринкової вартості.

5. Обґрунтована класифікація оборотних активів має насамперед наукове, а також і прикладне значення, дозволяючи побудувати чітку систему знань про ці активи та правильну систему обліку та аналізу їх наявності та руху і управління ними. За результатами проведеного дослідження було отримано такі результати: вибрано та систематизовано ознаки класифікації оборотних активів, виділені вітчизняними авторами; означено необхідність розподілу класифікаційних ознак між оборотними активами і оборотним капіталом та фактично здійснено відповідний розподіл; запропоновано класифікацію оборотних активів за формою функціонування для потреб молокопереробних підприємств: окрім матеріальної та речової форми цих активів, виділено в окремі підгрупи біологічну форму оборотних активів та перехідну, яку представляють незавершене виробництво та дебіторська заборгованість.

6. Аналітичне дослідження показало, що внаслідок погіршення фінансового стану відбулися негативні зрушення в структурі джерел формування оборотних засобів: майже відсутні власні оборотні кошти, власні та прирівняні до них кошти поповнюються за рахунок джерел цільового призначення (фонди спеціального призначення, резервний капітал тощо), збільшилася частка кредиторської заборгованості, а короткострокового кредиту банку зменшилася.

7. Обґрунтовано, що з точки зору практичного використання методичного інструментарію ефективності використання оборотного капіталу на

молокопереробних підприємствах, слід обов'язково враховувати подвійну економічну природу оборотних активів та форму в якій вони функціонують, оскільки це має великий вплив на позицію підприємства на ринку. Залиш, комерційно – виробнича діяльність молокопереробних підприємств безпосередньо зв'язана з кон'юнктурою та станом внутрішніх та зовнішніх товарних ринків, в процесі управління оборотним капіталом обов'язково повинно бути ураховано особливості сировини, матеріалів, видів готової продукції та інших елементів оборотних активів

8. Стратегічне планування в молокопереробній галузі повинне розв'язувати економічні проблеми формування та ефективного використання оборотного капіталу, вирішувати проблеми сировинних зон та фінансового забезпечення, сприяти нарощенню економічного потенціалу та ринковій вартості активів. В результаті дослідження конкретизовано напрями стратегічного управління оборотним капіталом молокопереробного підприємства, сформовано систему методичного інструментарію та цільових показників для аналізу ефективності використання оборотних активів та їх постійного моніторингу. Моніторинг процесів функціонування оборотного капіталу посприяє забезпеченню оптимального розміщення оборотного капіталу між сферами виробництва та обігу та нарощенню масштабів діяльності підприємств молокопереробної галузі, фінансову рівновагу та безпеку, платоспроможність між суб'єктами в галузі на сучасному етапі та в перспективному періоді.

9. Обґрунтовано доцільність визначення величини загального нормативу оборотних активів, базуючись на підході, що передбачає розрахунок нормативу кожного елементу оборотних активів. Розрахований загальний нормативний обсяг оборотних активів визначає оптимальну потребу підприємства в оборотному капіталі, яку необхідно забезпечувати за рахунок власних джерел його формування. Недостатній обсяг джерел формування власного оборотного капіталу для фінансування оптимальної потреби оборотних активів необхідно покривати за рахунок залучених джерел, в якості яких виступають короткострокові кредити банків.

10. Визначено провідне місце оборотного капіталу у функціонуванні системи економічної захищеності молокопереробних підприємств, яка базується на показниках фінансово-економічної діяльності підприємства. Зміст економічної захищеності молокопереробного підприємства насамперед досягається за рахунок вирішення пріоритетних задач управління оборотним капіталом: інноваційний рівень економічної діяльності підприємства, нарощення рівня рентабельності власного капіталу, економічна сталість господарської діяльності підприємства, неодмінний розмір оборотних активів, що в процесі господарської діяльності молокопереробного підприємства вимагають фінансового забезпечення та захисту, максимізація ринкової вартості підприємства, тощо. Вони є пріоритетами в системі захисту підприємства, оскільки їх раціональна реалізація при оптимальному співвідношенні рівня доходності та ризику, встановлює ефективність господарської діяльності молокопереробного підприємства.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях:

1. Щербата М.Ю. Сучасні проблеми кредитного забезпечення аграрного виробництва / М.Ю. Щербата // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія: фінанси і кредит. – 2012– № 2 (33). – с. 72-77 (0,23 д.а.).
2. Щербата М.Ю. Поточкові процеси у відтворенні оборотних активів молокопереробної галузі / М.Ю. Щербата // Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. – Спецвипуск. – Полтава: ПДАА. – 2013. – с.340-349 (0,39 д.а.).
3. Щербата М.Ю. Банківське кредитування як джерело формування оборотного капіталу підприємств / М.Ю. Щербата // Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. – Вип. 1 (6). – Т.1. – Полтава: ПДАА. – 2013. – с.330-338 (0,35 д.а.).
4. Щербата М.Ю. Управління оборотними активами молокопереробних підприємств АПВ / М.Ю. Щербата // Бізнес-навігатор. Науково-виробничий журнал. – 2014. – №1(33). – с. 155-159 (0,18 д.а.).
5. Щербата М.Ю. Аналітичне забезпечення управління структурою оборотних активів молокопереробних підприємств / І.Ю. Гришова, М.Ю. Щербата // Економічний вісник Донбасу. –Т.32. – 2013. – №2. – с. 101-106 (0,21 д.а., особистий внесок автора: проаналізовані основні методи аналізу оборотних активів - 0,11 д.а.).
6. Щербата М.Ю. Нормування оборотних активів молокопереробних підприємств / М.Ю. Щербата // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія: фінанси і кредит. – 2014. –№ 1(36). – с.46-48 (0,1д.а.).

Статті у наукових періодичних виданнях інших держав:

7. Щербата М.Ю. Аналитическое обеспечение управления структурой оборотных активов молокоперерабатывающих предприятий / И.Ю. Гришова, М.Ю. Щербата // Вектор науки ТГУ. Серия: Экономика и управление. – Тольятти. Россия. – 2013. – № 2. – с.23-26 (0,18 д.а, особистий внесок автора: розглянуті основні елементи структури оборотних активів молокопереробних підприємств - 0,15 д.а.).
8. Щербата М.Ю. Оценка финансового состояния предприятий в контексте управления оборотным капиталом / М.Ю. Щербата, А.А. Кравчук // Азимут научных исследований: Экономика и управление. Тольятти. – 2012. – № 1. – с.31-33 (0,03 д.а, особистий внесок автора: розглянуті методи оптимізації фінансових потоків, що спрямовані в фінансові активи підприємств - 0,02 д.а.).

Матеріали конференцій:

9. Щербата М.Ю. Детермінанти управління оборотним капіталом / М.Ю. Щербата // Сборник научных докладов [«Перспективы развития науки»], – Часть 7. – Гданськ . – 2012. – с.147-154 (0,32 д.а.).
10. Shcherbata M. The economic security of the enterprise: the nature and components / T. Shabatura, V. Butenko, T. Butenko, M. Shcherbata: The collection includes material reports International Scientific and Practical Conference [“Science

progress in European countries: new concepts and modern solutions”], (Stuttgart, Germany. March 28, 2013). – Germany: by ORT Publishing (Germany) in association with the Center For Social And Political Studies “Premier” (Russia) – 2013. – p. 78-80 (0,39 д.а., особистий внесок здобувача: розглянуто вплив оборотних фінансових потоків на економічну безпеку підприємства – 0,09 д.а.)

11. Shcherbata M. Financial mechanism of economic security company / [I. Grishova, A. Galitsky, T. Shabatura, S. Stoyanova-Koval, V. Zamlynsky and others]: The collection includes material reports 3rd International Scientific and Practical Conference [“Science and Society”], (held SCIEURO in London 20-21 March 2013.) – London: ISPC. 2013 – p. 166-180 (0,74 д.а., особистий внесок здобувача: розглянуто оборотні фінансові потоки як структурний елемент діагностики фінансової складової економічної безпеки підприємницької діяльності машинобудівних підприємств – 0,1 д.а.)

12. Щербата М.Ю. Организационно-экономический механизм развития пищевой промышленности Украины: сущность и проблемы формирования / М.Ю. Щербата // Сборник научных трудов междунар. науч.-практ. конф. [«Актуальные проблемы интеграции экономических интересов России и Украины»], (Тольятти – Киев – Одесса, 25 февраля 2014 года). – Тольятти: изд-во ТГУ. – 2014. – с.168-176 (0,26 д.а.).

13. Щербата М.Ю. Ринковий механізм формування оборотного капіталу / М.Ю. Щербата, А.А.Кравчук // Матеріали Міжнар. науч.-практ. конф. [«Економічний розвиток: теорія, методологія, управління»], (Будапешт - Валенсія - Київ, 26-30 листопада 2013 р.). – Будапешт - Валенсія - Київ. – 2013. – с.412-413 (0,04 д.а., особистий внесок здобувача: проаналізовані фактори економічної системи, що впливають на формування структури оборотного капіталу – 0,03 д.а.)

14. Щербата М.Ю. Маркетингове забезпечення молокопереробних підприємств / М.Ю. Щербата // Матеріали IV Міжнарод. науч.-практ. конф. преподавателей, аспирантов и студентов [«Маркетинг на международных рынках товаров и услуг: глобальные аспекты»], (Словакия, г. Попрад 14-15 февраля 2013 г.). – 2013. – с.78-79 (0,01 д.а.)

15. Щербата М.Ю. Дефініційні контури фінансової політики / М.Ю. Щербата // Матеріали III Міжнарод. конфер. [«Стратегическое планирование развития городов»]. – Ч.1– Тольятти: изд-во ТГУ. – 2013. – с.197-202 (0,11 д.а.)

16. Щербата М.Ю. Управління запасами оборотних активів молокопереробних підприємств / М.Ю. Щербата // Матеріали III Міжнарод. конфер. [«Інноваційний розвиток національних економік в умовах глобалізації»]. (Умань, 2013 рік). – Умань: ФОП Жовтий О.О.– 2013. – с.115-117 (0,03 д.а.)

17. Щербата М.Ю. Інвестиційне забезпечення конкурентоспроможного розвитку молокопереробних підприємств на основі інновацій / М.Ю. Щербата // Матеріали IX Міжнарод. науч.-практ. конф. молодых ученых, асп. і студ. [«Актуальні проблеми фінансової системи України»], (Черкаси, 06 квіт. 2012 р.). – Черкаси : ЧДТУ, 2012. – Т. II. с. 85–87 (0,07 д.а.).

АНОТАЦІЯ

Щербата М.Ю. Організаційно-економічні механізми управління оборотним капіталом молокопереробних підприємств – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). – Одеська національна академія харчових технологій, Одеса, 2014.

Метою дисертаційного дослідження є обґрунтування теоретико-методичних засад і розробка практичних рекомендацій з формування організаційно-економічних механізмів управління оборотним капіталом молокопереробних підприємств.

У дисертації вирішено ряд науково-практичних завдань з розробки теоретичних засад і методичного інструментарію забезпечення організаційно-економічних механізмів управління оборотним капіталом молокопереробних підприємств.

Розроблено систему управління оборотним капіталом молокопереробних підприємств, яка представляє собою сукупність структурних елементів (організаційно-економічні механізми, нормативно-правове забезпечення, методи управління та система фінансових інструментів), завдяки яким досягається оптимальне управління оборотними активами в матеріальній та фінансовій формі за сферами їх функціонування (виробництво та обіг) в процесі нарощення економічного потенціалу підприємств та максимізації їх ринкової вартості.

Ключові слова: оборотний капітал, стратегії розвитку, молокопереробні підприємства, ринок продовольства, оборотні активи, організаційно-економічний механізм, управління оборотним капіталом, економічна захищеність.

АННОТАЦИЯ

Щербатая М.Ю. Организационно-экономические механизмы управления оборотным капиталом молокоперерабатывающих предприятий - Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.04 – экономика и управление предприятиями (по видам экономической деятельности). – Одесская национальная академия пищевых технологий, Одесса, 2014.

Целью диссертационного исследования является обоснование теоретико-методических основ и разработка практических рекомендаций по формированию организационно-экономических механизмов управления оборотным капиталом молокоперерабатывающих предприятий.

В диссертации решен ряд научно-практических задач по разработке теоретических основ и методического инструментария обеспечения

организационно-экономических механизмов управления оборотным капиталом молокоперерабатывающих предприятий.

Обоснованы теоретические основы исследования явления оборота капитала в молокоперерабатывающих предприятиях, а именно: уточнена экономическая сущность, состав и научная классификация оборотного капитала молокоперерабатывающих предприятий.

В процессе управления формированием и финансированием оборотных активов важными характеристиками являются их стоимость, ликвидность, фактор времени и риска, их учет при выборе источников формирования оборотного капитала и в процессе инвестирования в оборотные активы молокоперерабатывающих предприятий позволяют поддерживать финансовое равновесие, гарантировать финансово-экономическую безопасность деятельности предприятий, минимизировать коммерческие риски инновационного развития молокоперерабатывающих предприятий.

Разработана система управления оборотным капиталом молокоперерабатывающих предприятий, которая представляет собой совокупность структурных элементов (организационно-экономические механизмы, нормативно-правовое обеспечение, методы управления и система финансовых инструментов), благодаря которым достигается оптимальное управление оборотными активами в материальной и финансовой форме по сферам их функционирования (производство и оборот) в процессе наращивания экономического потенциала предприятий и максимизации их рыночной стоимости.

Усовершенствованы методические основы оценки эффективности использования оборотного капитала молокоперерабатывающих предприятий, а именно: определена система приоритетных показателей эффективности использования оборотного капитала и дополнена коэффициентом инфляции, позволяющим объективно рассчитать размер норматива производственных запасов и норму запаса, как основу для расчета нормативных значений на будущие периоды.

Предложена система мониторинга оборотных активов молокоперерабатывающих предприятий в процессе производства, направленная на повышение эффективности использования оборотного капитала, путем ранжирования его элементов по значимости в соответствии с потребностью технологического и операционного процесса.

Обоснованы методические подходы к определению особенностей оборота капитала молокоперерабатывающих предприятий, позволяющие выявить его влияние на финансовую защищенность предприятий и адаптировать методы управленческих решений по основным тенденциям развития отрасли.

Предложены управленческие инструменты наращивания эффективности использования оборотного капитала молокоперерабатывающих предприятий за счет оптимизации структуры источников формирования оборотных активов на основе их поэлементного нормирования.

Разработаны рекомендации по формированию кредитной политики молокоперерабатывающих предприятий по отношению к покупателям как

направления повышения эффективности использования оборотного капитала, которые основываются на оптимальном балансе инструментов консервативного и агрессивного подходов и позволяют повысить рентабельность оборотного капитала и эффективности его использования.

Предложены инструменты идентификации специфических рисков операционной деятельности молокоперерабатывающих предприятий и система внутренних механизмов их нейтрализации на каждой стадии оборота в процессе производственного и финансового цикла предприятия.

В результате исследования конкретизированы направления стратегического управления оборотным капиталом молокоперерабатывающего предприятия, сформирована система методического инструментария и целевых показателей для анализа эффективности использования оборотных активов и их постоянного мониторинга. Мониторинг процессов функционирования оборотного капитала способствует обеспечению оптимального размещения оборотного капитала между сферами производства и обращения и наращиванию масштабов деятельности предприятий молокоперерабатывающей отрасли, финансовое равновесие и безопасность, платежеспособность между субъектами в области на современном этапе и в перспективном периоде.

Обоснована целесообразность определения величины общего норматива оборотных активов, основываясь на подходе, который предполагает расчет норматива каждого элемента оборотных активов. Рассчитан общий нормативный объем оборотных активов, который определяет оптимальную потребность предприятия в оборотном капитале, которую необходимо обеспечивать за счет собственных источников его формирования.

Ключевые слова: оборотный капитал, стратегии развития, молокоперерабатывающие предприятия, рынок продовольствия, оборотные активы, организационно-экономический механизм, управление оборотным капиталом, экономическая защищенность.

SUMMARY

Shcherbata M.Y. Organizational and economic mechanisms working capital milk processing plants - Manuscript.

Dissertation for the degree of candidate of economic sciences, specialty 08.00.04 - economics and management (economic activity). – Odessa National Academy of Food Technologies, Odessa, 2014.

The purpose of research is theoretical and methodological justification principles and develop practical recommendations to build organizational and economic mechanisms working capital milk processing plants.

The dissertation solved a number of scientific and practical problems of developing theoretical foundations and methodological tools to ensure organizational and economic mechanisms working capital milk processing plants.

The system of working capital milk business, which is a set of structural elements (organizational and economic mechanisms, regulatory support, management

system and financial instruments) which achieved optimal control current assets in the financial and material form on their area of operation (production and circulation) in the increase of the economic potential of enterprises and maximize their market value.

Keywords: working capital, strategy development, dairy plants, food market, current assets, organizational and economic mechanism, working capital management, economic security.

Підписано до друку 20.10.2014 р.
Формат 90x60/16.Папір офсетний.
Ум.друк.арк. 1,5. Обл.-вид.арк. 0,9.
Замовлення 2307/01. Тираж 100 прим.

Виготовлено НВЛ «Політехдизайн»
65044, м. Одеса, пр-т Шевченка, 1,
тел. (048) 705-83-69